

Michael Schratz (Ed.). "**Qualitative voices in educational research**". London: Falmer Press, 1993, 193 sider.

Anmeldt af *Hanne Warming Nielsen*, sociolog og Ph.D.-stipendiat ved Institut for Samfundsvidenskab og Erhvervsøkonomi, Roskilde Universitetscenter.

Flertydighed og mangfoldighed

"Qualitative voices in educational research" er en antologi om kvalitativ forskning inden for skole- og uddannelsesområdet. Antologiens titel gav mig associationer til Julia Kristavas udtryk "at tale med flere tunger" som metafor for forståelsen af virkeligheden som flertydig samt for en videnskabelig fremstillingsform, der kan rumme denne flertydighed. Og flertydig er titlen, men på en måde som på imponerende vis tilsvares af antologiens indholdsmæssige mangfoldighed.

I forhold til antologien som helstøbt enhed signalerer titlen "Qualitative voices in educational research" en intention om at give stemme til forskellige tilgange til kvalitativ forskning inden for skole- og uddannelsesområdet. Her er det altså *forskerne* eller *de forskellige forskningstilgange*, der er de "qualitative voices". Samtidigt giver det i forhold til flere af artiklernes indhold ligesåvel mening at forstå de "qualitative voices" som *de interviewedes stemmer*.

Også begrebet "educational research" får flertydig mening gennem læsning af artiklerne. Alle forfatterne på nær Dietmar Larcher og Shulamit Reinharz henter deres empiriske analyse eksempler fra *skole- og uddannelsesområdet*. Og også disse to relaterer sig til dette forskningsområde. Samtidig giver det på baggrund af en række af artiklerne ligeledes mening at forstå "educational research" i forstanden forskning, der har *de interviewedes og/eller forskerens læring gennem forskningsprocessen* som en integreret del af forskningsmetoden.

Antologiens første del: At trække sig tilbage fra tolkningspositionen

Antologien er delt op i tre dele. Første del giver stemme til forskere, som på forskellig vis søger at trække sig tilbage fra tolkningspositionen, og i stedet enten *lader "objekterne" tale for sig selv* eller *giver dem redskaber til selvfortolkning*. Fælles er en intention om en demokratisering af forskningsprocessen; om at åbne mulighed for *at give objektet forrang og lade det indtage positionen som subjekt*. En intention - jeg personligt - finder yderst sympatisk, og som herhjemme ikke alene har vundet spirende indpas i skole- og uddannelsesforskningen, men også i arbejdslivsforskning, levevilkårsforskning, evalueringsforskning osv. Dermed bliver disse artiklers refleksioner interessante og aktuelle langt ud over skole- og uddannelsesområdet. Dette gælder ikke mindst Jean Rudducks og Herbert Altrichters artikler, der som delmål for deres forskningsprojekter har "de udforskedes" erfaringsproces. I disse artikler ikke alene proklameres dette mål, men det illustreres også på overbevisende måde, hvordan dette - de interviewedes erfaringsproces - bliver en integreret del af analysemetoden.

Antologiens anden del: Fotos og videooptagelser

Anden del af antologien er dedikeret "*those methods which help making silent voices of the subject heard*" (p. 3), og omhandler brug af audio-visuelle medier i indsamling af data. De to første bidrag argumenterer for analyse direkte af henholdsvis foto (Rob Walker) og videooptagelser (Hugh Mehan), mens George og Louise Spindler bruger det audio-visuelle medie som en sti til italesættelse af "*the silent voice*".

At analyse af fotos og videooptagelser udgør en righoldig kilde til kvalitative studier af den ikke-italiesatte og måske ubevidste del af den sociale verden står uden for enhver tvivl. Derfor er det særligt skuffende, at selve analysefremgangsmåden ikke fremtræder særligt klart hverken hos Walker eller Mehan i deres ellers meget spændende og entusiastiske artikler.

Det gør den til gengæld hos Spindler & Spindler, der bruger videooptagelser af "fremmede i lignende situation" som redskab til at sætte refleksionsprocesser i gang hos det studerede objekt. Et træk, der gør, at de egentlig lige så godt kunne være placeret i første del af bogen sammen med Ruddeck og Altrichter. De adskiller sig dog fra disse, idet de bagefter trækker sig tilbage og laver deres egne analyser på baggrund af og ovenpå subjekternes egenrefleksion.

Antologiens sidste del

Sidste del af antologien har titlen "Keeping Authentic Voices Alive and Well". Her er det selve analysefasen, der ifølge editor er genstand for artiklerne. Heldigvis har denne fase også haft en fremtrædende plads i mange af antologiens øvrige artikler. Det er således ikke på dette punkt, disse artikler udskiller sig fra resten: Måske undtaget Dietmar Larchers artikel, som udmærker sig netop ved at gå beundringsværdigt i dybden med hvert enkelt skridt i beskrivelsen af "redundancy analysis"-metoden. Snarere er det samlende for dette afsnit, at disse artikler (artikler om henholdsvis redundancy analysis, computerbaseret analyse og brug af andres empiri) ikke har kunnet indplaceres under de tidligere overskrifter - og dog: Igen fremtræder Larchers artikel som undtagelsen. Redundancy analysis metoden sigter på afdækning af det ubevidste sociale og er således endnu en metode til "make the silent voice of the subject heard" - men uden brug af audio-visuelle medier.

En varm anbefaling

Afslutningsvis vil jeg fremhæve, at selv om antologien fokuserer på uddannelsesforskning og også har succes med at give et bredt indblik i forskellige forskningsstrategier inden for dette felt, er den også i høj grad relevant for kvalitative forskere inden for andre felter. Antologien giver nemlig et tiltrængt mangfoldigt billede af *kvalitativ metode som langt mere end blot kvalitative interviews* - og af *kvalitative interviews som en langt fra éntydig metode*. Som undervisningsbog er den stærke side at vise denne mangfoldighed, herunder ikke mindst sammenhæng mellem problemstilling/forskningsmål, teori, forskningsdesign og resultat. Hvad, den ikke kan, er naturligvis at give en dybdegående indsigt i de enkelte teoretiske retninger og forskningstilgange. Men for såvel nybegyndere som for garvede gutter udi forskningen kan antologien varmt anbefales som inspiration og provokation til fornyelse og afkridtning af egen forskningsstrategi.